

Επιχειρηματική ηθική στην κρίση⁺

LASZLO ZSOLNAI*

(Περίληψη) Η τρέχουσα χρηματοπιστωτική και οικονομική κρίση προσφέρει μία μοναδική ευκαιρία να επανεξετάσουμε το επικρατέστερο μοντέλο διαχείρισης των συνηθισμένων επιχειρήσεων. Η έννοια του Homo Economicus δε μπορεί να θεωρηθεί ως έγκυρη, λόγω του γεγονότος ότι οι άνθρωποι δεν ενδιαφέρονται μόνο για την αύξηση των δικών τους συμφερόντων. Επίσης λαμβάνουν υπόψη την ευημερία των άλλων στη διαδικασία λήψης αποφάσεων. Παρόμοια προβλήματα εμφανίζονται κατά την ερμηνεία του παραδείγματος του μετόχου, που οφείλεται στο γεγονός ότι μία εταιρεία δεν είναι μόνο ένα συμβαλλόμενο ίδρυμα μετατροπής των εισροών σε εκροές. Στην πραγματικότητα, πρόκειται για ένα κοινωνικά υπεύθυνο σύστημα συνεργαζόμενων ατόμων. Ως εκ τούτου, μάλλον η προοπτική του ενδιαφερόμενου θα πρέπει να εφαρμοστεί, η οποία θα είχε ως αποτέλεσμα την προσαρμογή στις αρχές της κοινωνικής ευθύνης, συμπεριλαμβανομένης της ισότητας ανάμεσα στα δύο φύλα. Σε ένα ευρύτερο πλαίσιο, η επανεξέταση του υλιστικού μοντέλου θα οδηγήσει στην αλλαγή των παγκόσμιων μηχανισμών διακυβέρνησης σε ένα πιο εντοπισμένο τοπικά σύστημα ενίσχυσης της βιώσιμης ανάπτυξης και της πρόληψης της οικολογικής ομογενοποίησης. Εν ολίγοις, ένας ισορροπημένος μηχανισμός κατανομής θα πρέπει να εφαρμοστεί ως μία νέα ηθική βάση του καπιταλισμού αντί της λογικής των διαδικασιών κατανομής των πόρων.

Λέξεις κλειδιά: ηθικά ζητήματα στην οικονομική συμπεριφορά, εταιρική κοινωνική ευθύνη, οργανωτική ηθική, ισότητα φύλων, παγκόσμια διακυβέρνηση, βιωσιμότητα.

ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΑΡΘΡΟΥ

1. Ο ρόλος της επιχειρηματικής ηθικής.
2. Κριτική της οικονομικής αιτίας.
3. Πέρα από το Homo Economicus.
4. Επιχείρηση και κοινωνία.
5. Οργανωτική δεοντολογία.
6. Θέματα ισότητας των δύο φύλων στις επιχειρήσεις.
7. Διεθνή ηθική και παγκοσμιοποίηση.
8. Βιωσιμότητα και ευτυχία.
9. Το μέλλον του καπιταλισμού.

*

Η πρόσφατη χρηματοπιστωτική και οικονομική κρίση δίνει νέο φως στο επικρατέστερο μοντέλο διαχείρισης των συνηθισμένων επιχειρήσεων. Occupy Wall Street και άλλες αντι-επιχειρηματικές κινήσεις, η γενικευμένη δυσπιστία σε εταιρείες και η αμφισβητήσιμη συμπεριφορά πολλών ηγετών του επιχειρησιακού κόσμου δείχνουν την κρίση του υλιστικού μοντέλου διαχείρισης.

Η υλιστική διαχείριση βασίζεται στην πεποίθηση ότι το βασικό κίνητρο της επιχειρηματικής δραστηριότητας είναι η λήψη χρημάτων και η επιτυχία θα πρέπει να μετράται μόνο από το κέρδος που δημιουργείται. Οι ψυχολόγοι έχουν ανακαλύψει τις σοβαρές παρενέργειες των αξιών του υλιστικού προσανατολισμού. Οι περισσότερες μελέτες δείχνουν ότι οι περισσότεροι άνθρωποι δίνουν προτεραιότητα σε υλιστικούς στόχους και λιγότερο στην προσωπική τους ευημερία και έχουν περισσότερες πιθανότητες να εμπλακούν σε χειραγωγήσιμη, ανταγωνιστική, και οικολογικά εξευτελιστική συμπεριφορά. (Kasser 2002)

⁺ Το έγγραφο παρουσιάζει τις πιο σημαντικές προτάσεις του Εγχειριδίου Επιχειρηματικής Ηθικής-Δεοντολογία στη Νέα Οικονομία. Οξφόρδη, Peter Lang. ακαδημαϊκοί εκδότες 2012. (Επιμέλεια Laszlo Zsolnai) (υπό έκδοση).

* Laszlo Zsolnai, Καθηγητής και Διευθυντής Κέντρου Επιχειρηματικής Ηθικής, Πανεπιστήμιο Corvinus της Βουδαπέστης.

1. Ο ρόλος της επιχειρηματικής ηθικής.

Στο σημερινό κόσμο η ηθική των οικονομικών δράσεων είναι συχνά εξαιρετικά αμφίβολη και από πολλές απόψεις απαράδεκτη. Η ηθική της οικονομίας θα πρέπει να βελτιωθεί σημαντικά, αλλά υπάρχει ένα παράδοξο εδώ. Αν θέλουμε να αναπτύξουμε την ηθική των οικονομικών μας υποθέσεων, μόνο ως μέσο για την επίτευξη της υψηλότερης απόδοσης, το τελευταίο αποτέλεσμα θα είναι η αποτυχία. Έχουμε μία ευκαιρία να βελτιώσουμε την γενική ποιότητα των οικονομικών μας δραστηριοτήτων, μόνο αν το κίνητρο μας είναι πραγματικά ηθικό, δηλαδή μόνο αν θέλουμε να καταλάβουμε την ηθική συμπεριφορά για τους δικούς μας λόγους.

2. Κριτική της οικονομικής αιτίας.

Ο Peter Ulrich ισχυρίζεται ότι η επιχειρηματική ηθική είναι κάτι περισσότερο από εφαρμοσμένη ηθική. Κατά την άποψη του, το πρωταρχικό καθήκον της επιχειρηματικής ηθικής είναι να προβληματιστεί σχετικά με τη μορφή της οικονομικής αιτιολόγησης, είναι η κριτική της οικονομικής αιτίας.

Η ιστορία της οικονομικής σκέψης αποκαλύπτει την απελευθέρωση της οικονομικής ορθολογικότητας από την ηθική φιλοσοφία, μία διαδικασία που αντανάκλα την ιστορική διαδικασία του μεγάλου μετασχηματισμού που περιγράφεται από τον Karl Polanyi(1946), μέσω της οποίας η οικονομία έχει διαχωριστεί από το κοινωνικό, περιβαλλοντικό και πολιτισμικό πλαίσιο. Σήμερα, οι προβληματικές συνέπειες της διαχωρισμένης και απρόσκοπτης οικονομικής λογικής αντιπροσωπεύουν μία αυξανόμενη πραγματική εμπειρία ζωής. Στην περίπτωση αυτή η επιχειρηματική ηθική μπορεί να καλύψει το κενό που είναι ανοιχτό από την κλασική πολιτική οικονομία που μειώθηκε σε "καθαρή" οικονομία(Ulrich 2012).

Ο Ulrich πιστεύει ότι πρέπει να ρωτήσουμε για μία νέα ηθική βάση, για την οικονομική αιτία από μόνη της. Η επιχειρηματική ηθική μπορεί να παρέχει μία ισχυρή κριτική στον "οικονομισμό" συμπεριλαμβανομένων του οικονομικού ντετερμινισμού(που υποστηρίζει τη δύναμη των περιστάσεων κατά της ηθικής)και του οικονομικού ανταγωνισμού(ο οποίος υποστηρίζει ότι η ηθική της αγοράς είναι επαρκής εγγυητής της ηθικής αιτίας). Επανεξετάζοντας τις βασικές πτυχές της οικονομικής αιτίας περιλαμβάνει την αμφισβήτηση της έννοιας του οικονομικού εξορθολογισμού σε σχέση με την καλή ανθρώπινη ζωή και επικρίνοντας την πολιτικο-οικονομική τάξη όσον αφορά την ανάπτυξη μίας δίκαιης και καλά οργανωμένης κοινωνίας ελεύθερων και ίσων πολιτών. (Ulrich 2012)

3. Πέρα από το Homo Economicus.

Το μοντέλο Homo Economicus δηλώνει ότι οι παράγοντες είναι λογικοί, ιδιοτελή και όντα μεγιστοποίησης. Συντριπτικά εμπειρικά στοιχεία δείχνουν ότι οι άνθρωποι δεν ενδιαφέρονται μόνο για τις δικές τους απολαβές αλλά επίσης εξετάζουν και τα συμφέροντα των άλλων. Είναι πρόθυμοι να θυσιάσουν τη δική τους υλική ευημερία για να βοηθήσουν εκείνους που είναι προσφιλείς σε αυτούς και να τιμωρήσουν εκείνους που είναι αγενείς σε αυτούς. Λαμβάνουν υπόψη την ευημερία των ξένων των οποίων τα συμφέροντα διακυβεύονται. Επίσης ενδιαφέρονται για τη φήμη και τη φροντίδα των δικών τους αντιλήψεων. Η οικονομική συμπεριφορά καθορίζεται από χρήσιμους υπολογισμούς και ηθικά ζητήματα. Δύο σημαντικοί παράγοντες που μπορούν να εξηγήσουν την ηθική στη οικονομική συμπεριφορά, δηλαδή ο ηθικός χαρακτήρας των παραγόντων και το σχετικό κόστος της ηθικής συμπεριφοράς. Οι οικονομικοί παράγοντες είναι ουσιαστικά ηθικά όντα, αλλά αυτό εξαρτάται από το πλαίσιο που παρουσιάζει τον οικονομικό ηθικό άνθρωπο να γίνεται αποτελεσματικός. (Zsolnai 2012a)

Το παράδειγμα των μετόχων δεν είναι η πλέον κατάλληλη έννοια στο σύγχρονο στάδιο του καπιταλισμού της αγοράς. Η παραδοσιακή θεωρία της επιχείρησης είναι υπερβολικά κατασταλτική για να ενσωματώσει τις ηθικές αξίες μέσα στο δημοσιονομικό πλαίσιο. Στο μοντέλο ιδιοκτησίας είναι ο μέτοχος που κατέχει το υπόλοιπο του κινδύνου και ως εκ τούτου το υπόλοιπο κέρδος. Η εταιρεία θεωρείται ως ένα σύνολο άμεσων επενδυτικών σχεδίων που μετατρέπουν τις εισροές σε εκροές. Σε αυτήν την υλιστική άποψη μία εταιρεία δεν είναι ένα σύστημα συνεργαζόμενων προσώπων αλλά ένα συμβαλλόμενο ίδρυμα που παράγει ταμειακές ροές. Από αυτή την άποψη καμία κοινωνική ευθύνη δεν εμπλέκεται. Η προσέγγιση αυτή δικαιολογείται από την επιλογή των μετόχων ως βέλτιστα ενδιαφερόμενα μέρη να μειώσουν το κόστος της αντιπροσωπείας. Η επιχειρηματολογία αυτή αρνείται οποιαδήποτε ρητή σχέση μεταξύ κοινωνικής συνοχής και λειτουργικής αποδοτικότητας. (Soppe 2012)

Στην προσέγγιση της ηθικής χρηματοδότησης το νεοκλασικό παράδειγμα αντικαθίσταται από μια ευρύτερη άποψη. Εκτός από την ανάγκη του ανταγωνισμού και της κερδοφορίας, περιλαμβάνει τη φροντίδα για το περιβάλλον, τη κοινωνική και σωματική υγεία των εργαζομένων, καθώς και την ηθική ευθύνη για τον κίνδυνο που διατρέχουν οι πιστωτές και οι άλλοι ενδιαφερόμενοι. Ο αχαλίνωτος ανταγωνισμός ενθαρρύνει

την επιχειρησιακή αποτελεσματικότητα, αλλά την ίδια στιγμή είναι πολύ περιορισμένη για να χρησιμεύσει ως ένα ισορροπημένο μηχανισμό κατανομής. Η βιώσιμη συμπεριφορά συχνά απαιτεί μία αύξηση του κόστους διαχείρισης(π. χ. λόγω της αρετής της σύνεσης)και ως εκ τούτου πιθανώς υψηλότερο κόστος για την αντιπροσωπεία. Από τη άλλη πλευρά, σε ένα πιο ασφαλές και σταθερό περιβάλλον, το συμβαλλόμενο κόστος μπορεί να πέσει και να δημιουργήσει περισσότερο πλούτο για την κοινωνία. (Soppe 2012)

4. Επιχείρηση και κοινωνία.

Η σχέση μεταξύ των επιχειρήσεων και της κοινωνίας και οι ευθύνες των επιχειρήσεων απέναντι στη κοινωνία έχουν συζητηθεί υπό όρους "εταιρικής κοινωνικής ευθύνης". Απαιτήσεις που αναλύουν και τονίζουν τον ιδιαίτερο ρόλο των ιδιωτικών επιχειρήσεων ως πολίτες έχουν πρόσφατα αποκτήσει αυξανόμενη ορμή. Ο ρόλος της ιθαγένειας των εταιρειών μπορεί να θεωρηθεί ως ένα ιδανικό του ακέραιου ρόλου των επιχειρήσεων στη κοινωνία που επιτρέπει την υπεύθυνη συμπεριφορά των επιχειρήσεων.

Ο Thomas Beschorner και ο Christoph Schank τονίζουν ότι τόσο η φιλελεύθερη όσο και ρεπουμπλικανική παράδοση παρέχει μία κατανόηση της φύσης της ιδιότητας του πολίτη. Ενώ στη φιλελεύθερη παράδοση ο καλός πολίτης σέβεται το ρυθμιστικό πλαίσιο και προστατεύει τα ορκωτά δικαιώματα έναντι τρίτων, πολιτών ή του κράτους, ενώ ο καλός πολίτης στη δημοκρατική παράδοση κρατάει μία πιο δυναμική στάση και γίνεται ένας πολιτικός παράγοντας. Μολονότι ο φιλελευθερισμός δίνει έμφαση στα ατομικά δικαιώματα, ο ρεπουμπλικανισμός τονίζει τα καθήκοντα μέσα και προς τη κοινωνία. Η εταιρική ευθύνη αντανακλά τη ρεπουμπλικανική παράδοση, ενεργώντας ως πολίτης μεταξύ πολιτών που δεν είναι διχασμένοι μεταξύ των οικονομικών συμφερόντων και των καθηκόντων. Αντίθετα τους συνδυάζει με τον τρόπο λειτουργίας του. Από αυτή την ρεπουμπλικανική άποψη η εταιρική υπηκοότητα υπερβαίνει την εταιρική φιλανθρωπία και συνεπάγεται την ευθύνη για τις βασικές επιχειρηματικές δραστηριότητες της εταιρείας κατά μήκος ολόκληρης της εφοδιαστικής αλυσίδας της. (Beschorner και Schank 2012).

5. Οργανωτική δεοντολογία.

Κατά την άποψη του Josep Lozano η οργανωτική δεοντολογία αναφέρεται στο σύνολο των αξιών που προσδιορίζει έναν οργανισμό, είτε όπως αυτό γίνεται αντιληπτό από αυτούς που εργάζονται στον οργανισμό αυτόν ή από εκείνους που έχουν σχέση με την οργάνωση. Η οργανωτική δεοντολογία παρέχει στους οργανισμούς ευκαιρίες για μάθηση και καινοτομία. Είναι κάτι περισσότερο από μία διαδικασία ευαισθητοποίησης που επιτρέπει στους οργανισμούς να συλλογιστούν σχετικά με την ανανέωση της ταυτότητας τους. Μπορούμε να θεωρήσουμε την οργανωτική υπηκοότητα ως μία νέα δημόσια εκδήλωση μίας προηγμένης και στοχαστικής οργανωτικής δεοντολογίας. Η οργανωτική ιδιότητα του πολίτη συνεπάγεται με μία ευρύτερη θεώρηση των οργανώσεων ως φορέων που δραστηριοποιούνται σε ένα κοινωνικό πλαίσιο και αναδεικνύει το ρόλο των οργανώσεων ως κοινωνικούς συντελεστές και καινοτόμους(Lozano 2012).

Ο Knut J. Ims και ο Lars Jacob Pedersen τονίζουν τη στενή σχέση μεταξύ της ευθύνης και της ηθικής. Η προσωπική ευθύνη έχει ένα κρίσιμο ρόλο να διαδραματίζει στην προώθηση της ηθικής δράσης στις επιχειρηματικές οργανώσεις. Από μία προσανατολισμένη προοπτική δράσης η σημασία των βαθιών συναισθημάτων, όπως η εμπάθεια και η δικαιοσύνη, θα πρέπει να τονιστούν. Η προσωπική ευθύνη μπορεί να αντιπαραβληθεί με το ρόλο της μεσολάβησης και τη συμπεριφορά και την κοινή ηθική. Σε πολλές περιπτώσεις η προσωπική υπεύθυνη δράση περιλαμβάνει αντικρουόμενεςπίστεις σε οργανισμούς. Η "έξοδος", η "φωνή" και η "πίστη" που περιγράφονται από τον Hirschman αντιπροσωπεύουν εναλλακτικές στρατηγικές για προσωπική υπεύθυνη δράση στην οργανωτική ζωή. (Ims και Pedersen 2012).

6. Θέματα ισότητας των δύο φύλων στις επιχειρήσεις.

Παρά την καθολική συμφωνία σχετικά με την ισότητα των δύο φύλων οι γυναίκες εξακολουθούν να είναι σε μειονεκτική θέση στη σύγχρονη κοινωνία. Το φυλετικό χάσμα μεταξύ του άντρα και της γυναίκας μπορεί να βρεθεί σε πολλούς τομείς της ζωής συμπεριλαμβανομένων και των επιχειρήσεων. Τα κοινά αποδεκτά οικονομικά θεωρούνται αρσενικό-μεροληπτικά, όπως προϋποθέτει μία ανδροκεντρική σύλληψη του ανθρώπου. Με την αποκλειστική εστίαση στην παραγωγικότητα των επιχειρήσεων σήμερα τείνουν να υποτιμούν τα γυναικεία χαρακτηριστικά όπως η συμπόνια και η φροντίδα. Ωστόσο χρησιμοποιούν τις γυναίκες ως αντικείμενα του σεξ στο μάρκετινγκ και τη διαφήμιση.

Με βάση την ηθική εμπειρία των γυναικών η Carol Gilligan (1982) περιγράφει τη φεμινιστική ηθική ως μία ηθική της φροντίδας. Για τις γυναίκες ο εαυτός κατασκευάζεται στις σχέσεις και η τυπική στρατηγική λύση των προβλημάτων είναι η επικοινωνία. Ουσιαστικά η φεμινιστική ηθική επιφέρει ένα νέο μοντέλο

εταιρικής διακυβέρνησης όπου το βασικό θέμα είναι η διατήρηση και η διαχείριση των σχέσεων της επιχείρησης με ένα αμοιβαίο ικανοποιητικό τρόπο. Η μεταβιομηχανική οικονομία είναι πιο ευχάριστη για τις γυναίκες απ' ό,τι για τους άνδρες. Σήμερα οι επιχειρήσεις απαιτούν ένα περισσότερο θηλυκό στυλ διαχείρισης. Η ισότητα των φύλων και η φεμινιστική ηθική δεν είναι σημαντικά μόνο για το δικό τους καλό. Αυξάνουν την απόδοση των επιχειρήσεων και των οικονομιών ενώ συμβάλλουν στη ποιότητα ζωής των ανδρών και των γυναικών. (Wilson και Zsolnai 2012)

7. Διεθνή ηθική και παγκοσμιοποίηση.

Για να ξεπεραστεί η αναρχία στο διεθνές οικονομικό σύστημα κάποια παγκόσμια διακυβέρνηση είναι απαραίτητη. Αυτό σημαίνει την ανάπτυξη αποτελεσματικών διεθνών θεσμών, χρήση της πίεσης της παγκόσμιας κοινωνίας πολιτών καθώς και ενίσχυση της αυτό-ρύθμισης των επιχειρήσεων. Οι πολυεθνικές εταιρείες έχουν την υποχρέωση να συνεργάζονται σε συστήματα διακυβέρνησης. Έχουν επίσης το καθήκον της συμφιλίωσης του καθολικισμού και του πολιτιστικού σχετικισμού στις καθημερινές τους δραστηριότητες, δηλαδή εφαρμογή διεθνώς έγκυρων ηθικών αρχών και σεβασμός στους αυθεντικούς τοπικούς ηθικούς κανόνες. Οι πολυεθνικές πρέπει να καθοδηγούνται από την αυξημένη ευθύνη τόσο στο εσωτερικό όσο και στο εξωτερικό.

Ο Zsolt Boda υποστηρίζει ότι οι προσπάθειες παγκοσμιοποίησης είναι σημαντικές στην αντιμετώπιση της διεθνούς αναρχίας και στην προστασία της παγκόσμιας κληρονομιάς. Ωστόσο η παγκοσμιοποίηση υπό την παρούσα μορφή της δεν είναι βιώσιμη. Οι τάσεις παγκοσμιοποίησης εδώ και καιρό συνοδεύονται από πολιτικό, πολιτιστικό και θρησκευτικό κατακερματισμό. Και η λειτουργία της παγκοσμιοποιημένης οικονομίας έρχεται σε αντίθεση με το στόχο της βιώσιμης ανάπτυξης διότι οδηγεί σε οικολογική ομογενοποίηση, προκαλώντας την κατάχρηση των πόρων και καθιστά αδύνατη την εφαρμογή της αρχής της προφύλαξης. Κάποια μορφή εντοπισμού της οικονομίας είναι σίγουρα αναγκαία. Η πρόκληση είναι να βρούμε έναν τρόπο για περισσότερη παγκόσμια διακυβέρνηση με μικρότερη οικονομική παγκοσμιοποίηση. (Boda 2012).

8. Βιωσιμότητα και ευτυχία.

Μία ηθική επιχείρηση πρέπει να συνεχίσει το γενικό στόχο της αειφορίας. Σε εταιρικό επίπεδο, η βιωσιμότητα σημαίνει την ικανότητα ενός οργανισμού να συνεχίσει τις δραστηριότητες του με την πάροδο του χρόνου λαμβάνοντας υπόψη τις επιπτώσεις στις φυσικές, κοινωνικές και ανθρώπινες πρωτεύουσες. Η αειφόρος ανάπτυξη αποτελεί θεμελιώδη στόχο που απαιτεί την αντιμετώπιση των διαφόρων ομάδων ενδιαφερομένων με αλληλοενισχυμένους τρόπους. Για να επιδιώξουμε την αειφορία οι εταιρείες πρέπει να υιοθετήσουν προηγμένες και καινοτόμες πολιτικές και εργαλεία (Tencati 2012).

Μία τραγική πλάνη στο δυτικό κόσμο είναι η πεποίθηση ότι τα υψηλότερα εισοδήματα οδηγούν σε μεγαλύτερη ευτυχία. Τα εμπειρικά στοιχεία δείχνουν ότι δεν είναι τα χρήματα αλλά οι άνθρωποι που κάνουν ευτυχισμένους τους ανθρώπους. Τόσο περισσότερο η καλύτερη στρατηγική είναι μία καταστροφική πορεία. Η ευτυχία είναι μία δραστηριότητα που βασίζεται και συνδέεται στενά με την αυτοπραγμάτωση και τον προσανατολισμό. Το βουδιστικό βασίλειο του Μπουτάν επιδεικνύει μία ολοκληρωμένη προσέγγιση για την ανθρώπινη ευημερία με τη χρήση του μέτρου "της ακαθάριστης εθνικής ευτυχίας". Σε αντίθεση η Νορβηγία είναι μία πλούσια χώρα που έχει προβλήματα με ασθένειες πρόνοιας που ονομάζονται "affluenza".

Ο Knut J. Ims υποστηρίζει ότι το ΑΕΠ-βασισμένο στη προσέγγιση της πρόνοιας- είναι μία υλιστική, οικονομική περιγραφή της ανθρώπινης ευεξίας. Υπάρχει ανάγκη να συμπληρωθεί αυτή η προσέγγιση με τη ευημερία ως μία ολιστική, πολυδιάστατη περιγραφή της ανθρώπινης ευεξίας. Η έρευνα για την ευτυχία και η θετική ψυχολογία μπορεί να συμβάλλουν στην ανάπτυξη των πιο καρποφόρων μετρήσεων. Η βαθιά οικολογία θεωρεί ότι η αυτοπραγμάτωση για τον άνθρωπο δεν μπορεί να επιτευχθεί εάν δε λάβουν υπόψη την αυτοπραγμάτωση των άλλων όντων. (Ims 2012)

9. Το μέλλον του καπιταλισμού.

Η ηθική θεμελίωση του καπιταλισμού θα πρέπει να επανεξεταστεί. Ο σύγχρονος καπιταλισμός είναι αποσυνδεδεμένος από τις κοινωνικές και πολιτιστικές νόρμες της κοινωνίας. Ο φονταμενταλισμός της αγοράς-η πεποίθηση ότι όλα τα είδη των αξιών μπορούν να μειωθούν σε τιμές αγοράς και ότι η ελεύθερη αγορά είναι ο μόνος αποτελεσματικός μηχανισμός που μπορεί να παρέχει μία ορθολογική κατανομή των πόρων -πρέπει να εγκαταλειφθεί.

Θα πρέπει να βρούμε ουσιαστικό υπόβαθρο αξιών για την ανάπτυξη εναλλακτικών απόψεων για τις οικονομικές δραστηριότητες. Για παράδειγμα οι οικονομικές διδασκαλίες των θρησκειών του κόσμου έχουν

μεγάλη σημασία για την ανανέωση της εξοικονόμησης. Μεταξύ άλλων θρησκειών ο Ιουδαϊσμός, ο Καθολικισμός, ο Βουδισμός και ο Ταοϊσμός διακηρύσσουν τα σωστικά μέσα της εξοικονόμησης που μπορεί να εξασφαλίσει την επιβίωση των ανθρώπινων κοινοτήτων και τη μονιμότητα των φυσικών οικοσυστημάτων.

Οι οικονομικές δραστηριότητες θα πρέπει να περάσουν το τεστ της οικολογίας, των μελλοντικών γενεών και της κοινωνίας για να πάρει τη νομιμότητα στη σημερινή κοινωνία. Αυτό σημαίνει ότι (i)οι οικονομικές δραστηριότητες δε μπορούν να βλάψουν τη φύση ή να επιτρέψουν σε άλλους να τη βλάψουν (ii)οι οικονομικές δραστηριότητες πρέπει να σεβαστούν την ελευθερία των μελλοντικών γενεών και (iii)οι οικονομικές δραστηριότητες πρέπει να εξυπηρετούν την ευημερία της κοινωνίας. Η οικολογία, ο σεβασμός για τις επόμενες γενιές και η εξυπηρέτηση της ευημερίας της κοινωνίας κάνουν κλήση για ένα ριζικό μετασχηματισμό των επιχειρήσεων. Το μέλλον του καπιταλισμού εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από την ικανότητα του να προσαρμοστεί στη νέα πραγματικότητα του 21ου αιώνα. (Zsolnai 2012b)

Μετάφρασε η Έλσα Κρνεζίου

Αναφορές

Beschorner, T. and Schank, Ch. 2012: „Citizenship and Responsibility of Corporations” in Laszlo Zsolnai (ed): *Handbook of Business Ethics - Ethics in the New Economy*. Oxford, Peter Lang Academic Publishers (forthcoming).

Boda, Zs. 2012: „International Ethics and Globalization” in Laszlo Zsolnai (ed): *Handbook of Business Ethics - Ethics in the New Economy*. Oxford, Peter Lang Academic Publishers (forthcoming).

Gilligan, C. 1982: *In a Different Voice. Psychological Theory and Women’s Development*. Harvard University Press, Cambridge and London.

Ims, K.J. 2012: „From Welfare to Well-Being and Happiness” in Laszlo Zsolnai (ed): *Handbook of Business Ethics - Ethics in the New Economy*. Oxford, Peter Lang Academic Publishers (forthcoming).

Ims, K.J. and Pedersen, L.J. 2012: „Personal Responsibility and Ethical Action” in Laszlo Zsolnai (ed): *Handbook of Business Ethics - Ethics in the New Economy*. Oxford, Peter Lang Academic Publishers (forthcoming).

Kasser, T. 2002: *The High Price of Materialism*. Cambridge, MA: MIT Press.

Lozano, J. 2012: „Organizational Ethics” in Laszlo Zsolnai (ed): *Handbook of Business Ethics - Ethics in the New Economy*. Oxford, Peter Lang Academic Publishers (forthcoming).

Polanyi, K. 1946: *The Great Transformation. Origins of our Time*. Victor Gollancz Ltd., London.

Soppe, A. 2012: „Ethics and the Theory of the Firm” in Laszlo Zsolnai (ed): *Handbook of Business Ethics - Ethics in the New Economy*. Oxford, Peter Lang Academic Publishers (forthcoming).

Tencati, A. 2012: „The Sustainability-Oriented Company” in Laszlo Zsolnai (ed): *Handbook of Business Ethics - Ethics in the New Economy*. Oxford, Peter Lang Academic Publishers (forthcoming).

Ulrich, P. 2012: „Ethics and Economics” in Laszlo Zsolnai (ed): *Handbook of Business Ethics - Ethics in the New Economy*. Oxford, Peter Lang Academic Publishers (forthcoming).

Wilson, D. and Zsolnai, L. 2012: “Gender Issues in Business” in Laszlo Zsolnai (ed): *Handbook of Business Ethics - Ethics in the New Economy*. Oxford, Peter Lang Academic Publishers (forthcoming).

Zsolnai, L. 2012a: „The Moral Economic Man” in Laszlo Zsolnai (ed): *Handbook of Business Ethics - Ethics in the New Economy*. Oxford, Peter Lang Academic Publishers (forthcoming).

Zsolnai, L. 2012b: „Future of Capitalism” in Laszlo Zsolnai (ed): *Handbook of Business Ethics - Ethics in the New Economy*. Oxford, Peter Lang Academic Publishers (forthcoming).

© DKE 2012

<http://www.southeast-europe.org>
dke@southeast-europe.org

Σημείωση: Σεβαστοί ερευνητές, αν κάνετε μια αναφορά σε αυτό το τμήμα ή απόσπασμα του άρθρου, παρακαλούμε στείλτε μας ένα e-mail στο dke@southeast-europe.org για να μας το δηλώσετε.

Παρακαλούμε αναφερθείτε στο άρθρο ως εξής:

Laszlo Zsolnai: Επιχειρηματική ηθική στην κρίση. (Μετάφρασε η Έλσα Κρνεζίου) *Délkelet Európa - South-East Europe International Relations Quarterly*, Τόμος 3, No.3 (Φθινόπωρο 2012) σελ. 5.

Σας ευχαριστούμε για την συνεργασία σας. *Αρχισυντάκτης*.